

Četvrti i zadnji dio „Gospodarstvo“ obrađuje pitanje ugljika kao resursa, ulogu multinacionalnih kompanija, te odnos „tehnologije protiv tehnologije“, odnosno razvoja zelene tehnologije kao mogućeg rješenja i tehnologije temeljene na neobnovljivim izvorima energije. Posljednja tri poglavlja bave se „cijenom borbe protiv klimatskih promjena“, pri čemu autori ponavljaju tezu s početka knjige da je „skuplje ne činiti ništa i čekati da klimatski poremećaji počnu udarati, nego ulagati u izolaciju zgrada, javni prijevoz, električne automobile, obnovljive izvore energije, pametne mreže, kuće – proizvođače energije koji više energije proizvedu nego što potroše“ (str. 112, prema Sternovom izvješću iz 2006. godine).

No, autori tu ne staju. Slijedi dodatak naslovljen „Dvanaest prijedloga za uspjeh u Parizu“ u kojem pažljivo promišljaju osnovne točke koje bi Pariška konferencija trebala dogovoriti da bi se ovaj novi sporazum mogao smatrati uspješnim. Sada kada je Konferencija završila, znamo da su neke od ovih točaka doista i dogovorene, neke nisu, a ostaje samo sačekati i nadati se da će biti dovoljno političke volje da se bar one koje jesu dogovorene i ispoštuju. U drugom dodatku knjige „Deset znakova koji pokazuju da je tranzicija u tijeku“, autori daju primjere niza zemalja koje pružaju nadu da se pozitivne promjene, iako sporo, ipak događaju. Zanimljiv je i Zaključak u kojem autori zamišljaju svijet 2050. godine kroz prikaz života jednoga Maxa, rastavljenog oca dvoje djece koji živi u eko-naselju, dvoje umirovljenika koji stanuju na selu u Bretanji, te Lee, samohrane majke koja živi na urbaniziranoj periferiji velikog grada. Treći dodatak je „praktični vodič“ kroz COP21, nakon ko-

jeg slijedi i „Rječnik pregovora o klimi“, oba dodatka s ciljem da pomognu čitatelju da lakše prati i razumije nadolazeće pregovore u Parizu.

Upravo takvom čitatelju, koji na jednom mjestu želi na jednostavan, razumljiv i brz način saznati ili osvježiti svoje znanje o temeljnim pitanjima koja se u javnom i stručnom diskursu javljaju vezano za klimatske promjene, bolje razumjeti različitost pozicija razvijenih, nerazvijenih i zemalja „ubranog razvoja“, propitati se o mogućim scenarijima budućnosti, ili samo bolje razumjeti Konferenciju u Parizu i Pariški sporazum iz 2015. godine, toplo preporučujem ovu knjigu.

Tijana Trako Poljak

KONFERENCIJA „GREENING THE ECONOMY: A COLOURING OR RESEEDING“

(Zagreb, 23. i 24. rujna 2016.)

Konferencija „Greening the Economy: a Colouring or a Reseeding“ održana je od 23. do 24. rujna 2016. godine u Zagrebu, a ujedno je predstavljala i završnu konferenciju projekta *Nove paradigme u istraživanju održivosti: zelene ekonomije i dobrobit mladih*.

Projekt, čiji je cilj bio usmjeren na doprinos povećanju konkurentnosti postdoktoranada / ica u RH, provodio je Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, a sufinancirala ga je Europska unija iz Europskog socijalnog fonda. Tijekom 15 mjeseci, projektne aktivnosti su bile usmjerene na istraživanje do sad neistraženog potencijala zelene ekonomije u doprinosu poboljšavanja kvalitete života i dobrobiti

(*well-being*) mladih u Hrvatskoj, odnosno istraživale su se pozitivne prakse u zelenoj ekonomiji koje doprinose boljoj kvaliteti života i općoj dobrobiti te cjelovitoj održivosti. Specifičnim istraživačkim ciljevima, na općoj i lokalnoj razini istraženi su primjeri zelene ekonomije u malom i srednjom poduzetništvu, kao i nositelji zelene ekonomije u lokalnim akcijskim grupama (LAG-ovima) i obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. S druge strane, na individualnoj razini ispitala se osobna dobrobit, motivacijska stremljenja i kvaliteta života mladih koji su se samostalno orijentirali k zelenoj ekonomiji i osmislili strategije privređivanja, kao i stavovi hrvatskih građana prema zelenoj ekonomiji na reprezentativnom uzorku opće populacije. Tijekom istraživanja, po prvi su se puta koristile teorije iz kognitivne i primijenjene antropologije te emski pristup u sklopu socioloških istraživanja zelenih ekonomija i dobrobiti.

U radu konferencije sudjelovalo je 15 izlagača koji su dolazili sa znanstvenih instituta (Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Institut za razvoj i međunarodne odnose), visokih učilišta (Fakultet elektrotehnike i računarstva, Hrvatski studiji) te iz nevladinih organizacija (Institut za političku ekologiju, Društvo za oblikovanje održivog razvoja, Go Green). Osim što su izlagači dolazili iz Hrvatske, dva izlagača stigla su iz Velike Britanije, čime je konferencija dobila međunarodni karakter. Tako su na konferenciji predavanje održali Petr Jehlička (The Open University) i Dimitrios Xenias (Cardiff University). Konferencija je bila usmjerena traženju odgovora na pitanja osigurava li zelena ekonomija višedimenzionalnu dobrobit

pojedincu i zajednicama te koji je njezin razvojni potencijal u postizanju životnog boljitka kao društvenog i humanistički usmjerenog cilja. Postavilo se pitanje konsenzusa u kulturnim vrijednostima koje ukazuju na drugačiju konstrukciju odgovornosti i razvoja, a koje mogu utjecati na pozitivne pomake u širem političkom društvenom i gospodarskom kontekstu. Također, postavljeno je pitanje mogućnosti ekonomija bez gospodarskog rasta prema uvriježenim principima ekonomski (pre)razvijenog dijela svijeta. Tako su predstavljene dvije perspektive kojima se opisuje mogućnost utjecaja zelene ekonomije na rješavanje krize u kojoj se nalazi današnje društvo. Prva zelenu ekonomiju promatra kroz zeleni rast (*green growth*), dok se druga perspektiva odnosi na *odrast*, čiji pristaše promišljaju o granicama ekonomskog rasta i zagovaraju ekonomiju koja je usmjerena na osiguravanje dobrog života za sve. Nastavno na ovu tematiku, raspravljalo se o budućnosti kapitalizma, odnosno o tome je li kapitalizam dosegnuo svoj vrhunac te kako sada dalje.

S obzirom na to da se istraživanje na projektu *Nove paradigme u istraživanju održivosti: zelene ekonomije i dobrobit mladih* provodilo sa različitim akterima zelene ekonomije u Hrvatskoj, predstavljena je uloga socijalnog poduzetništva u oblikovanju ruralnog razvoja u Lici, gdje se na socijalno poduzetništvo gleda kao na priliku za razvoj alternativnih modela ekonomije u Lici. Također, predstavljeni su i rezultati istraživanja koji se odnose na vrijednosti koje imaju akteri zelene ekonomije u Hrvatskoj te razlozi pokretanja zelenog poduzetništva. U skladu s time, predstavljena je i održivost kao kulturni model koji pokazuje individualno i gru-

pno iskustvo, znanje i činjenice razvoja koje nastaju u promjeni društvenih, političkih i ekonomskih posljedica u Hrvatskoj. Istraživanje je pokazalo kako akteri zelene ekonomije u Hrvatskoj imaju negativne stavove prema konceptu profita i rasta te pozitivne stavove prema razvoju obrazovanja kao preduvjetu za održivo i budućnosti usmjereno društvo.

Osim Hrvatske, na konferenciji je predstavljeno i istraživanje na području Češke i Poljske gdje se htjelo vidjeti mogu li prakse s područja post-socijalističke periferije poslužiti kao primjer Zapadnoj Europi te se pokazalo kako proizvodnja i dijeljenje hrane pridonose socijalnoj dobrobiti, ali i zdravlju ljudi. Također, pokazalo se i kako većina proizvođača hrane proizvodi malo ugljičnog dioksida jer se njihovi vrtovi nalaze pokraj njihovih kuća. Nastavno na tu temu, predstavljena je i interaktivna platforma koja se temelji na projekcijama opskrbe energijom i potražnjom sektora potrošnje i pripadajućih emisija CO₂, a koja povezuje posljedice političkih i inih odluka sa emisijom stakleničkih plinova.

Nadalje, na konferenciji je predstavljen i koncept energetske siromaštva, kao jedan od temeljnih svjetskih problema. Energetsko siromaštvo obuhvaća niz različitih elemenata, koji su i socijalnog i energetskeg karaktera. Tako investiranje u energetske učinkovitost dokazano pridonosi razvoju zelene ekonomije kroz razvoj lokalnih poslova i omogućuje jeftino rješenje za eliminiranje glavnih razloga energetske siromaštva. Osim što se rješenja ekoloških problema trebaju rješavati na razini kolektiva, potrebno je preuzeti odgovornost i na individualnoj razini. Ukoliko se promijeni ponašanje pojedinaca, reducirat će se i utjecaj pojedinaca na okoliš. Individualne i kolektivne promjene potrebne su za

ostvarenje zelenijeg društva (*greener society*), a dugogodišnje i dosljedne politike u najvećoj mjeri pridonose poticanju održive promjene. U skladu s dosljednim politikama koje doprinose održivosti, potrebno je osigurati i obrazovanje mladih koje će ići u tom smjeru i definirati kompetencije za održivost.

Opći zaključak konferencije jest da je ozelenjivanje ekonomije važan pristup u zaozkretu prema održivim praksama, no kako ono ne smije ostati na istim socioekonomskim modelima i strukturama koje su i generirale društvene i okolišne probleme. Stoga je važno nastaviti istraživati različite socioekonomske prakse koje s odmakom od postojećih modela egzemplarno upućuju na moguće scenarije i strategije društvene transformacije prema održivosti.

Katarina Grbavac